

matka v chudých poměrech jde cestou přírody a udržuje dítě po svém boku. Celá řada maličků nás vede k poznání, že věci oceňované ve světě dospělých mohou mít opačný dopad na svět dětí. Ale pomysleme na chvíli na mnohé národy světa, které žijí na jiných kulturních rovinách než my. Ve věci výchovy dětí se skoro všechny zdají být osvětenější než my – se všemi našimi ultramoderními západními ideály. Nikde jinde prakticky nenajdeme způsob zacházení s dětmi tak odporující jejich přirozeným potřebám. Skoro ve všech zemích jde dítě všude se svou matkou. Matka a dítě jsou neoddělitelní ... Matka a dítě jsou jedno. Kromě zemí, kde tento zvyk zlomila naše civilizace, nesvěřuje matka své dítě nikomu jinému.

— *The Absorbent Mind (Vnímavá mysl)*

Horst Schetelig

(Institut pro sociální pediatrii a dorostové lékařství, Dětské centrum, Mnichov)

Musíte se rozhodnout, co je důležitější: druhý příjem nebo stálá spolehlivá péče o vaše dítě, investice do vlastní profesionální kariéry nebo investice do intelektuálního a fyzického růstu vašeho dítěte. Intelektuální potenciál, osobnost a charakter jsou formovány v těchto prvních letech a nemohou být nikdy obráceny zpět, jen pozměněny ... Během svých prvních tří let by dítě mělo zůstat se svou matkou. Čím je dítě mladší, tím více potřebuje svou matku a tím menší je nebezpečí, když chybí otec. Zaměstnaní rodiče dají dítěti jednu, dvě nebo tři hodiny, ačkoli dítě potřebuje osm nebo devět.

— *Konference LLLI, 1981*

Raymond Moore et al.

(Výkonný vedoucí štábu, Výzkumný ústav Hewitt)

Možná, že většina z nás ztotožňuje učení se školou, ale domov se v nejranějším věku dítěte zdá podle převažujících výsledků zkoumání být jeho nejpravděpodobnější učebnou. I ty nejlepší školy a výchovná centra jsou zřídka kdy, pokud vůbec, stejně efektivní jako relativně obyčejný domov.

— *School Can Wait (Škola může počkat)*

Herbert Ratner

(Člen poradního sboru LLLI, redaktor *Child and Family*)

Vedoucí odborníci se shodují v názoru, že dítě potřebuje pro optimální vývoj jednu osobu, která o ně první tři roky života pečuje na plný úvazek, osobu, která má ve dne v noci čas věnovat se jeho potřebám.

— *Listening, podzim 1983*

Zákon státu Ohio

Zákon státu Ohio vyžaduje, aby osoba, přijímající do pěstounské péče dítě mladší tří let, nebyla zaměstnaná mimo domov.

— *The Cincinnati Enquirer, 1. května 1983*

Margaret Ribble

(Psychiatřička a psychoanalytička)

Dítě ... je na začátku zcela bezbranné a jeho matka mu musí prakticky sloužit po mnoho týdnů. Jakékoliv náhlé odloučení od ní v této době působí psychické trauma. Děti, které nemají nepřetržitou mateřskou péči, jsou rozhodně pomalejší a méně bystré ... Kojení je vlastní podstatou mateřské péče a nejdůležitějším způsobem imunizace dítěte vůči největšímu emocionálnímu nebezpečí, strachu.

— *The Rights of Infants (Práva dětí)*

William Sears

(Pediatri, autor)

Děti potřebují kontakt z očí do očí, kontakt pokožky na pokožku, kontakt duše k duši a to vše může nejlépe poskytnout matka. Vaše dítě vám nemůže nikdy důvěřovat přespříliš. Děti, které vyrůstají ponořené do mateřské péče, se zdají být na matce velmi závislé první 2 nebo 3 roky života. Takové děti obvykle najdou bezpečí v ocenění sebe a svého okolí a ve skutečnosti se později stanou méně závislými.

— *Creative Parenting (Tvořivé rodičovství)*

Ronald Summit

(Psychiatri)

Riziko, že bude dítě obtěžováno, se zvyšuje úměrně s tím, jak daleko je dítě vzdalováno od péče své matky.

— *The New York Times, 4. dubna 1984*

Jan Amos Komenský

(Biskup Jednoty bratrské, pedagog)

Před šestým létem z mateřského klína vypouštění a preceptům k cvičení dávati neradím ... Příliš dětinský věk více pěstování a šetření potřebuje, nežli aby učitel, celý zástup jich na péči maje, stačiti k nim mohl. Protož v mateřiněm klíně ještě jim lépe.

— *Informatorium školy mateřské*

Liga pár páru v České republice

David a Michaela Prentisovi

Fügenerova 143/9

272 01 Kladno

tel.: 312 686 642

www.lpp.cz, e-mail: lpp@lpp.cz

© Liga pár páru 1988, 1998

První tři roky

Význam matčiny přítomnosti pro dítě

Po narození dítěte stojí rodiče před velkým rozhodnutím, zda se má žena vrátit do zaměstnání, nebo se má stát matkou v domácnosti „na plný úvazek“. Někteří rodiče jsou zatíženi ekonomickými břemeny, jiní jsou pod tlakem společenského postavení nebo přibuzenstva, a tak předávají děti do cizí péče.

Cílem tohoto letáčku není takové rodiče odsuzovat. Někdy je matčino zaměstnání naprosto nutné k přežití rodiny. Kdo věří, že jedná správně, nemusí mít špatné svědomí. V zájmu budoucnosti naší společnosti je však třeba upozorňovat na rizika dnes běžného přístupu k dětem.

Z tohoto důvodu přinášíme citáty odborníků z oblasti studia raného vývoje dítěte. Žádný z nich nemá dar neomylnosti. Společně však, jak věříme, podávají přesvědčivé svědectví o velkém významu matčiny přítomnosti pro dítě, zvláště během prvních tří let života.

Josef Langmeier

Zdeněk Matějček

(Psychologové, autoři)

Většina studií ukazuje, že děti zaměstnaných matek mají v průměru více obtíží než děti matek zůstávajících v domácnosti ... Aby dítě mohlo dobře růst a prospívat, mělo by mít matku vždycky na dosah.

— *Psychická deprivace v dětství*

Hugh Riordan

(Odborník v oboru lidské komunikace, ředitel O.W.Garveyho centra pro zlepšení lidských funkcí ve Wichita, Kansas)

Je šest různých reakcí dítěte na odloučení, když matka není přítomna. Může u něj nastat 1) deprese, 2) znepokojení nebo úzkost, 3) odmítání, 4) otupělost, 5) ústup/regrese nebo 6) přílišné lpění. Proč by matka dělala dítěti takovou věc? ... Kdy zvládne dítě odloučení od matky? Do dvou let dítěte je období velké bázlivosti; od dvou do tří let věku je období menší bázlivosti. To je u jednotlivců různé.

— *Konference LLLI (Mléčná liga – propaguje kojení), 1983*

John Bowlby

(Psychiatr, psychoanalytik, poradce Světové zdravotnické organizace v otázkách duševního zdraví)

K nejvýznamnějším poznatkům psychiatrie posledního čtvrtstoletí patří rostoucí důkazy o tom, že kvalita rodičovské péče, kterou dítě dostane ve svých prvních letech, je životně důležitá pro jeho budoucí duševní zdraví ... Průzkum deprivací ukazuje vážný dopad nepřítomnosti matky na kojence a malé děti i když je postaráno o jejich základní fyzické potřeby; a to budí otázku jakým způsobem vlastně přispívá matka k normálnímu vývoji dítěte. Odpověď je jasně v jejich vzájemné komunikaci. — *Child Care and the Growth of Love (Péče o dítě a růst lásky)*

Bryce J. Christensen

(Redaktor *The Family in America*)

Žádný informovaný pozorovatel se nemůže spokojit s klamným ujištěním zastaralého výzkumu péče o dítě v jeslích. Rizika spojená s touto péčí – nemocí, oslabená vazba k rodičům, zvýšená agresivita a vzdorovitost – nemohou být dále ignorována nikým, komu záleží na amerických dětech. Navíc není vůbec jisté, že už známe všechny problémy výchovy v jeslích. Chybí dlouhodobé studie.

— *The Family in America*, listopad 1987

Susan Dillmanová

(Pracovnice LLLI, karikaturistka, ilustrátorka)

Živočišné druhy, jejichž matky opouštějí své děti, mají mléko s vysokým obsahem bílkovin a tuků a intervaly mezi krmením mohou být 2 až 15 hodin. Avšak ti savci, kteří zůstávají u svých mláďat, produkují mléko s nízkým obsahem bílkovin a tuků a krmí své mladé téměř nepřetržitě. Lidské mléko má nízký obsah tuků a velmi nízký obsah bílkovin, což napovídá, že je lidské dítě přizpůsobeno častému krmení a prodloužené mateřské péči. Protože jsou lidské děti neschopné hned po narození následovat matku a netrávíme s nimi měsíce zimního spánku, vědci označují způsob lidské péče o dítě jako nošení.

— *Mothering*, zima 1985

Margaret Meadová

(Curator emeritus etnologie amerického muzea přírodní historie)

Malé dítě potřebuje kontinuitu péče; všechny naše studie naznačují, že příliš časté změny mateřské osoby jsou pro děti tvrdé. Když žena pracuje na plný úvazek, je pro ni velmi těžké poskytnout tuto kontinuitu. Malé dítě také potřebuje někoho, kdo má o ně hluboký zájem, kdo bude ochoten nespočetné hodiny odpovídat a povzbuzovat, opakovat zvuky, všimnout si rozdílů výrazů, posilovat nové schopnosti, dodávat mu sebedůvěru a sebevědomí.

— *Catholic World*, listopad 1970

Edgar Draper

(Předseda psychiatrického oddělení lékařského centra Univerzity státu Mississippi)

Předpokládáme-li, že šestá nejčastější příčina úmrtí a třetí nejčastější příčina úmrtí mladistvých v USA není dědičnou chorobou, musí mít sebevražda své počátky ve zkušenostech nejranějšího života. V prvních osmi měsících života vsadí malé dítě všechno na svou matku nebo nevlastní matku, kterou já označuji jako „tu jedinou“ a žádná jiná se jí nemůže rovnat. Tvrdím, že k prvnímu setkání s přáním být mrtev dochází, když matka není přítomna a není k dispozici.

— *Konference LLLI*, 1981

William a Wendy Dreskinovi

(Bývalí majitelé jeslí)

Celodenní náhradní péče, zvláště skupinová, není dostatečnou náhradou za čas strávený s rodiči a může být obzvláště škodlivá pro děti mladší 3 let. Dva roky jsme sledovali jak děti v našich jeslích reagují na stres osmi až deseti hodinového odloučení od svých rodičů slzami, hněvem, stažením se do sebe, nebo hlubokým smutkem a k našemu zděšení jsme zjistili, že žádná naše laskavost a péče o tyto děti nemohla vymazat ten pocit ztráty a opuštěnosti. Postupně jsme pochopili, že délka doby odloučení – počet hodin denně strávených bez rodičů – je kritickým faktorem.

— *The Day Care Decision (Rozhodnutí o jeslích)*

David Elkind

(Oddělení studia dítěte, Univerzita Tufts)

At již honíme dítě mezi pečovatelkou a jeslemi nebo k úspěchu ve zkouškách, nebo na ně spěcháme v oblastech jako jsou problémy sexuality dospělých, uvádíme je do stresové situace ... Odloučení je normální a zdravou součástí dospívání a žádné dítě nemůže, nebo by nemělo být zcela ušetřeno bolesti odloučení. Ale přílišné odloučení může dítě přestresovat a vést k příznakům stresového onemocnění ... Když dojde k přílišnému vývojovému nebo energetickému spěchu, protože rodič nebo rodiče mají ve zvyku klást své vlastní potřeby před potřeby dítěte, může spěch způsobit opravdovou škodu.

— *The Hurried Child (Uspěchané dítě)*

Selma Fraibergová

(Profesorka dětské psychoanalýzy lékařského centra Univerzity státu Michigan)

Prs má za úkol pojit dítě s jeho matkou po dobu jednoho nebo dvou let života. Když rozumíme tomuto biologickému programu správně, zajišťuje období kojení kontinuitu mateřské péče jako součást programu tvorby lidských vazeb. ... Dítě, které je odkládáno u sousedů a příbuzných jako zavazadlo, zatím co jeho matka chodí do práce, může postupně poznat tolik různých

ošetřovatelů jako dítě v ústavní péči nejnižší úrovně a ve věku jednoho až dvou let se může velmi významně podobat citově deprivovaným dětem z takových ústavů.

— *Every Child's Birthright (Vrozené právo každého dítěte)*

Stephen Hadler

(Centrum pro kontrolu nemocí v Atlantě)

V jeslích a školkách je mnohem obvyklejším infekčním rizikem virová hepatitida, onemocnění jater, které může ve svém dopadu být velmi mírné až případně smrtelné. Nejvyšší riziko bylo zjištěno v zařízeních pečujících o kojence, protože klíčová cesta přenosu hepatitidy může vést přes špinavé plenky.

— *U.S. News and World reports*, 11. února 1985

Theodor Hellbrügge

(Ředitel dětského centra v Mnichově)

Sociální vývoj dítěte vždy zaostává, když dítě nemá trvale u sebe jednu hlavní mateřskou osobu, tj. osobu, která má pro to dítě dost času a mateřské lásky. V této větě je každé slovo stejně důležité. *Jednu* – ne dvě, tři nebo čtyři osoby. *Trvale* znamená stále tutéž osobu. *Mateřskou* znamená osobu, jejíž chování k dítěti má všechny znaky toho, co označujeme jako mateřské. *Hlavní mateřská postava* znamená, že druhotné mateřské postavy (otec, bratři, sestry, prarodiče) mohou hlavní mateřskou postavu podporovat, ale ne ji nahrazovat. *Osoba* znamená, že ta konkrétní dospělá osoba musí podporovat dítě svou celou bytostí a musí mít pro dítě čas.

— *Child and Family*, 1979

Jean Liedloffová

(Spisovatelka, průzkumnice venezuelského pralesa)

Kdyby [matky] pochopily agonii dítěte, které pláče v samotě své postýlky, jeho velikou touhu a následky jeho trápení, dopad zanedbávání na vývoj jeho osobnosti a jeho potenciál k dosažení životního uspokojení, nepochybuji, že by bojovaly o to, aby zabránily jeho osamocení třeba jen na minutu.

Matky by se mohly, kdyby pochopily naléhavost své přítomnosti během prvního roku dítěte, vzdát svého zaměstnání, aby tím zabránily zanedbání, které poškodí celý život dítěte a stane se i matce břemenem po celá léta.

— *The Continuum Concept (Koncept kontinuity)*, kniha vyztvářená zvláštní cenou časopisu *Psychology Today* r. 1975

Maria Montessori

(Ve zralém věku se vzdala svých různých lékařských pozic, aby se mohla plně věnovat studiu malých dětí a jejich vzdělávání.)

Vůbec není paradoxní říci, že zatím co dospělí trpí mezi chudými, děti trpí mezi bohatými. Při všech složitostech oblečení, společenských zvyků, davů přátel a příbuzných, kteří novorozeně navštíví, stává se často, že matka ze zámožné třídy svěří své dítě kojné nebo se snaží o jiné možnosti úniku, zatím co